

IN MEMORIAM

KARL POPPER THOMAS KUHN PAUL FEYERABEND

Tieteenfilosofian teemallaan niin & näin haluaa myös kunnioittaa kolmen 1990-luvulla edenneen alan nykyklassikon muistoa. Feyerabendin, Kuhnin ja Popperin näkemykset ovat vaikuttaneet ratkaisevasti tieteenfilosofian kehitykseen etenkin 1960-luvulta lähtien.

Sir Karl R. Popper syntyi Wienissä 28.7.1902 ja kuoli Lontoossa 17.9.1994. Hän väitteli 1928 Wienin pedagogisessa instituutissa psykologian metodikysymyksistä ja toimi 1930-luvulla

Wienissä matematiikan ja fysiikan opettajana. Samoihin aikoihin hän oli läheisessä yhteistyössä Wienin piirin loogisten empiristien (Rudolf Carnap, Otto Neurath, Moritz Schlick ym.) kanssa säilyttäen kuitenkin erittäin kriittisen asenteen näiden ajatteluun. Häntä kutsuttiinkin Wienin piirin “viralliseksi oppositiksi”, ja myöhemmin hän piti itseään loogisen empirismin tappajana.

Popper pakeni natsismia Christchurchiin Uuteen Seelantiin 1937.

Sodan jälkeen (1945) hän päätyi kuitenkin Englantiin, jossa hän toimi *London School of Economicsin* filosofian, logiikan ja tieteellisen metodiikan professorina vuosina 1949-69. Kuningatar Elisabeth aateloi hänet 1965.

Tieteenfilosofiassaan Popper arvosteli ankarasti empirismin, instrumentalismin ja induktivismen perinteitä pyrkien kehittämään — aina varhaisteoksestaan *Logik der Forschung* (1935, englanninkielinen laitos *The Logic of Scientific Discovery*, 1959) lähtien — falsifikationistista ratkaisua kysymykseen tieteen ja epätieteen (metafysiikan) erottamisesta. Hänen vaikutuksensa näkyy myös yhteiskuntafilosofiassa, jossa hän kritisoi erityisesti joidenkin marxilaisten suuntausten keskuudessa vaikuttanutta oletusta historiaa ohjaavista laeista ja historian ennustettavuudesta sekä yleisemmin totalitaristista yhteiskunta-ajattelua. Uudessa Seelannissa syntynyt *Avoim yhteiskunta ja sen viholliset* (1945, suom. 1974) on alan perusteos.

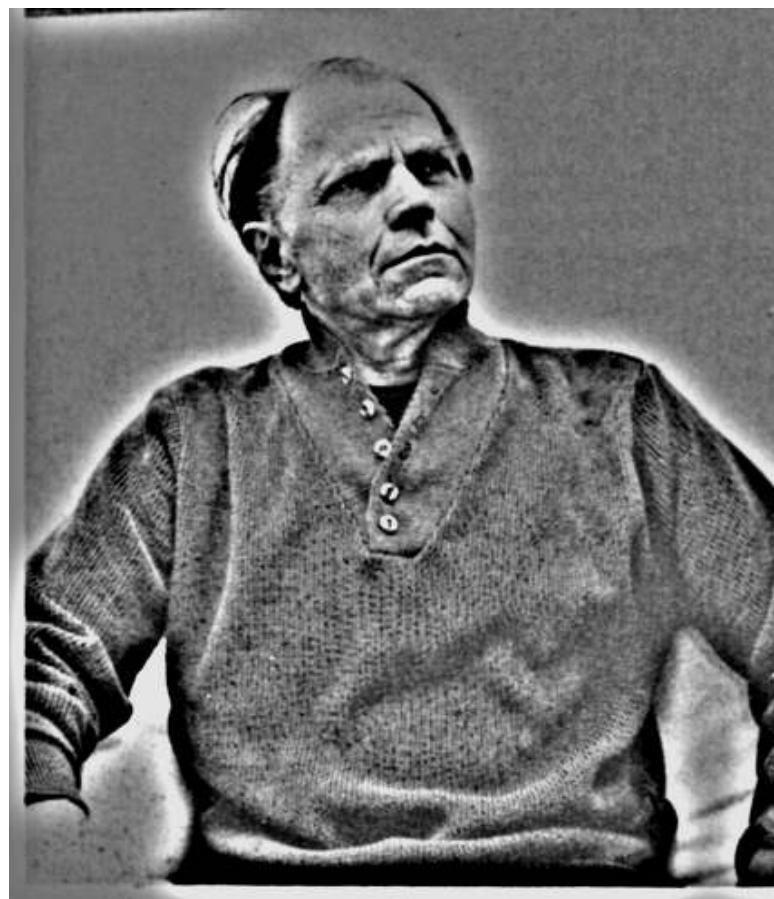

Popperin “kriittisen rationalismin” filosofiasta ja sen kehityksestä kiinnostuneet voivat tutustua esim. Popperin “intellektuaaliseen omaelämäkertaan” *Unended Quest* (1992, varhaisempi versio 1974). Heitä palvelee myös internet-kotisivu <http://www.eeng.dcu.ie/%7Etkpw/>.

Paul K. Feyerabend syntyi Wienissä 13.1.1924 ja kuoli 11.2.1994. Toisessa maailmansodassa hän joutui palvelemaan Saksan armeijassa. Sodan jälkeen hän opiskeli teatteritaidetta, historiaa, astronomiaa, matematiikkaa ja fysiikkaa, mutta väitelti kuitenkin 1951 filosofian alalta, havaintoväitteiden luonteesta, Viktor Kraftin ohjauksessa. Myöhemmin hän jatkoi opintojaan Lontoossa Popperin johdolla ja myös toimi tämän assistenttina. 1958 hän siirtyi Kuhnin kollegaksi Berkeleyn kampukselle Kaliforniaan. Lisäksi hän opetti vuodesta 1980 lähtien Zürichin teknologisessä instituutissa.

1960-luvun kuluessa, Kuhnin radikaalin tieteellisten vallankumousten teorian jo synnyttyä, Feyerabend kehitteli omaa vielä radikaalimpaa, iskulauseeseen *Anything goes!* kiteytyvää “epistemologista anarkismiaan”, joka kieltää kaikkien metodologisten ohjeiden ja sääntöjen hyödyllisyyden tieteessä. Tämän erittäin kiistellyn, useimpien tieteenfilosofien vierastaman relativistisen näkemyksen hän esittää mm. teoksissaan *Against Method* (1975), *Science in a Free Society* (1978)

Thomas S. Kuhn syntyi Cincinnatissa 18.7.1922 ja kuoli Cambridgessa, Massachusettsissa 17.6.1996. Fysiikan jatko-opinnot Harvardin yliopistossa johtivat hänet tieteen historian pariin 1940-luvun lopulla, ja väitelttyään fysiikasta 1949 hän siirtyikin historioitsijaksi ja filosofiksi. 1950-luvulla hän työskenteli Harvardissa, mutta pian hän päätyi Kalifornian yliopistoon Berkeleyhin, jossa hänet nimitettiin tieteen historian professoriksi vuonna 1961. Tämän jälkeen hän toimi tieteen filosofian ja historian professorina Princetonin yliopistossa, kunnes tuli 1979 *Massachusetts Institute of Technology*n filosofian laitokselle — aluksi tieteen filosofian ja historian, myöhemmin filosofian professoriksi. M.I.T.:ssa hän vaikutti aktiivisesti vuoteen 1991 saakka, jolloin hän jäi eläkkeelle.

Kuhnin läpimurtoteos on 1962 ilmestynyt *The Structure of Scientific Revolutions* (2., laajennettu painos 1970, suom. 1995), joka toi tieteen historian aivan uudella tavalla tieteenfilosofian ytimeen ja osoitti tieteen kehittyvän epäjatkuvasti, “vallankumousten” kautta. Tätä suppeahkoa bestselleriä on myyty peräti miljoona kappaletta 16 eri kielellä. Se jäi tekijänsä ainoaksi todella merkittäväksi teokseksi; muissa töissään Kuhn harjoittaa yksityiskohtaisempaa tieteenhistoriallista tutkimusta tai täsmentää ja lieventää pääteoksensa oppeja.

ja *Farewell to Reason* (1987). Feyerabendin näkemykset herättivät Yhdysvalloissa kyseenalaista huomiota 1980-luvulla, kun hän asettui puolustamaan darwinismia vastustaneita kreationisteja, joiden uskonnollinen fundamentalismi kapinoi tieteen tiedollista ja yhteiskunnallista auktoriteettia vastaan.

Feyerabendin elämään ja ajatteluun voi perehtyä omaelämäkerran *Killing Time* (1995) sekä internet-sivun ja -postituslistan <http://raita.oulu.fi/~mhotti/feyerabend.html> kautta.

Sami Pihlström